

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

4 De natura angelorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

est, que dicitur substantia panis redit, ex qua possunt talia generari. Sed haec opinio videtur impropietatem continere propter duo, nisi debito modo intelligatur. Primo, quia non potest esse quod iterum sit ibi substantia panis. Aut si ponerent ibi esse substantia panis iterato speciebus manebus, & sic cum corpus Christi tandem sit sub sacramento, quando species manent, sequitur quod aliquando erit ibi simul corpus Christi, & substantia panis, quod non suffinet ratio. Aut hoc erit destructis speciebus, & hoc iterum est inconueniens, ut substantia panis sit sine proprijs accidentibus panis. Secundo, apparet in proprijs propter nomen reditus. Si aliquid est in alterum conuersum, non potest dici redire, nisi illud reconuertatur in ipsum. Substantia autem panis non est annihilata, sed transubstantiata in corpus Christi. Unde non potest intelligi, quod substantia panis redeat, nisi corpus Christi reuertatur in panem, quod est absurdum: unde si debet ista opinio suffineri, intelligenda est per substantiam panis materia panis, non quod redeat quae prius erat, sed quod destructis speciebus aliqua materia a Deo ibi prouideatur uel per creationem, uel quocumque alio modo, ex qua possit huiusmodi corpus generari. Alia uero opinio est planior, ut dicatur quod illis accidentibus sicut datum est per se subsistere diuina uirtute, similiter datum esse ut agant, & ex eis fiat quicquid fieret ex substantia panis, uel quicquid ageret, si maneret, & hoc ueritate nutriti, & uermes, uel cineres exinde generantur.

Q V A E S T I O N I S

DE I N D E quæritur de membris Christi.

¶ Primo, De angelis. **¶** Secundo, De hominibus.

¶ De angelis quæritur quinque.

¶ Primo, Quantum ad naturam ipsorum, utrum sint compositi ex materia & forma.

¶ Secundo, Quantum ad cognitionem, utrum simul in actu possint esse in cognitione in actum & uersu spertina, id est, utrum simul cognoscant res in propria natura, & in uerbis.

¶ Tertio, Quantum ad meritum uoluntatis, utrum scilicet poterunt eodem actu charitatis mereri fructum, & si non, in quibus modis.

¶ Quarto, Quantum ad motum, utrum moueantur in instanti.

¶ Quinto, Quantum ad effectum, utrum possint imprimere, uel aliquid facere in illis corporalibus.

¶ **A R T I C U L U S** V. **¶** **V**trum angelus sit compositus ex materia & forma.

¶ **A D** P R I M U M sic proceditur. Videtur, quod angelus sit compositus ex materia & forma. Augustinus enim dicit in li. de mirabilibus sacrae scripturae. Om-

A nipotens. Dens ex materia informi, quam prius condidit, corporalium & incorporeum, sensibilem & insensibilem, intellectualem & intellectuarentium multiformes species diuisit: angeli autem sunt intellectuales & incorporei, ergo habent materiam de sui compositione.

¶ **¶** **2** Præter. Boet. dicit in lib. de unitate, & vno. Quidam est vnum coniunctione simplicium, ut angelus & anima, quorum vnum quodque est unum coniunctione materiae, & forma, & sic idem quod prius.

¶ **¶** **3** Præter. Omne quod est in genere, habet genus, & differentiam: genus autem secundum Auicennam in sua materia sumitur ex natura materiae, differentia uero ex natura formae, ergo omne quod est in genere, est compositum ex materia & forma: angelus autem est in genere substantiae, cum sit substantia habens speciem limitatam, ergo angelus est compositus ex materia & forma. Sed diceret, quod differentia angeli non sumitur ex forma, sed ex formalibus, quod est ipsum esse angeli. Contra. Differentia cuiuslibet rei est de essentia, & intrat definitionem ipsius: sed in omni creatura esse est aliud ab essentia eius, nec intrat definitionem eius, ut Auicenna dicit: ergo differentia angeli non potest sumi ex se ipso.

¶ **¶** **4** Præter. Idem ostenditur, quando impossibile est esse plura summa bona, quia oportet ea in aliquo conuenire, cum vtrumque sit summum bonum, & in aliquo differre, alias non essent plura, & sic essent composita: sed constat esse plures essentias angelicas, ergo oportet eas in aliquo conuenire, & in aliquo differre, & sic oportet eas esse compositas: sed partes esse, sunt materia & forma, ergo angeli componuntur ex materia & forma.

SED CONTRA est, quod licet Boet. in li. de duabus naturis, & una persona Christi. Omnis natura in corpore substantiae nullo materiae innitur fundamento: sed angeli sunt incorporei, ergo non est in eis materia.

RESPON. Dicendum, quod quidam ponunt angelos componi ex materia & forma: sed hoc videtur repugnans naturae eorum propter duo, quae in eis inueniuntur. Primo quidem, quia intellectuales sunt. Si enim angeli haberent materiam de sui compositione, oporteret omne quod in eis est, eis inesse per modum materiae conuenientem, cum omne quod est in alio, sit in eo per modum recipientis, ut habetur in li. de causis. Forma autem aliqua hoc modo est in materia, quod in ea habet esse particulare & naturale. Unde si angeli essent ex materia compositi, oporteret quod forma quibus intelligunt, quae cumque sint, essent in eis secundum esse naturale & particulare, & sic sequeretur hoc impossibile, quod angelus nunquam cognosceret, nisi particulare: quia forma particulariter in aliquo recepta non potest esse uniuersalis cognitionis principium, sicut patet in sensu. Nec potest obuiari per hoc, quod ponat angelus componi ex materia alterius naturae, quam haec materia corporalis: quia quatenusque esset illa materia, constat quod reciperet formam substantialem angelicam particulariter, alias angelus non esset res particularis, & sic illa materia conueniret cum hac materia in hoc, quod forma in ea reciperent per modum particularis, unum impossibile est angelum, uel aliquam substantiam intellectualem ex materia componi, cum alterius modi sit receptio qua recipit intellectus formam, & qua recipit materia prima, ut dictum est. Unde dicit philosophus in 1. 3. de anima, & phil. sententia est, quod intellectualitas immunitatem habet

lp. q. 50. ar. 1. o. spiritus. l. e.

habet a materia. Secundo, repugnat eis per hoc qd in corporales sunt: quæcumque enim ex materia componuntur, oportet in materia conuenire, & quod quilibet materia secundum se accepta cum forma carcat, non habet in se aliquam dispositionis rationem: supposita autem unitate materia, impossibile est quod una materia contrarias & disparatas formas recipiat, nisi secundum diuersas partes. Non enim potest eadem materia & secundum idem accipere formam angeli, & formam lapidis: diuersitas autem partium non potest intelligi in materia non intellecta diuisione, nec diuisio non intellecta diuisione, quia subtracta quantitate substantia remanet indiuisibilis, vt dicitur in 1. phys. Vnde oportet omnia quæ sunt composita ex materia diuisionata esse, & ideo nullum incorporeum potest esse ex materia compositum. Sed quia substantia angeli non est suum esse (hoc enim soli Deo competit, cui esse debetur ex seipso & non ab alio) inuenimus in angelo & substantiam, siue quidditatem eius quæ subsistit, & esse eius quo subsistit, quo factu essendi dicitur esse, sicut actu currendi dicimur currere: & sic dicimus angelum esse compositum ex quo est, & quod est, vel secundum verbum Boetii ex esse, & quod est. Et quia ipsa substantia angeli in se considerata est in potentia ad esse, cum habeat esse ab alio, & ipsum esse sit actus: ideo est in eo compositio actus & potentie, & sic potest in eo concedi materia & forma, si omnis actus potest simul habere plures actus, & sic idem quod prius.

re.com. 8

Ad primum ergo dicendum, qd Aug. super Genesim ad litteram, materiam informem, quæ Deus primo condidit, dicit significari per cælum & terram cum dicitur. In principio creauit Deus cælum & terram, ut per terram significetur materia informis visibilium rerum: per cælum autem ipsa natura angelica nondum formata per conuersionem ad Deum, vt ipsa naturalia angelorum attribuantur eis quasi materia, & dona gratiæ, vel gloriæ attribuantur eis quasi forma, vnde non est ad propositum auctoritas inducta.

Ad secundum dicitur, qd liber ille non est Boetii, nisi non oportet quod in autoritate recipiatur, sustinendo tñ ipsum potest dici, quod formam & materiam large accipit pro actu & potentia, ut dictum est.

Ad tertium dicendum, qd ipsa substantia angeli quodammodo se habet ad esse eius, ut materia ad formam, vt dictum est. Materia autem si eius essentia diffiniretur, haberet pro differentia ipsum suum ordinem ad formam, & pro genere ipsam suam substantiam: & similiter in angelis ex ipsa natura substantiæ ipsorum accipitur genus: ex d. proportionem uero huiusmodi substantiæ ad esse accipitur specifica differentia, vnde secundum hoc angelus differunt specie secundum quod in substantia unius est plus, uel minus de potentia, quam in substantia alterius. Dictum autem Auicennæ intelligitur de compositis substantiis.

D. 16.

Ad quartum concedimus. Non enim ab ipso esse sumitur differentia, sed magis ex habitudine ipsius substantiæ ad esse.

Ad quintum dicendum, quod in summo uno nulla diuersitas esse potest, cum in eo sit idem esse & quod est, unde hoc sufficit ad eius pluralitatem remouendam: sed compositio quæ in angelo inuenitur, sufficit ad eius pluralitatem, ut ex dictis patet.

Virum angelus possit cognoscere similiter res in uerbo, & in propria natura.

Ad secundum sic proceditur. Videtur, quod angelus non possit cognoscere similiter res in uerbo, & in propria natura. Eadem enim potentia non potest simul geminum actum habere, vt quod intellectus simul plura intelligat: sed alius actus est, quo intellectus angeli uidet res in uerbo, & alius quo uidet res in propria natura. ergo impossibile est ut simul uideat res in uerbo, & in propria natura. Sed dices, qd hoc modo uidentur ab intellectu angeli simul res in uerbo, & in propria natura, sicut intellectus noster simul uidet eclipsim, & causam eius. Contra. Cum intellectus noster simul uidet eclipsim & causam eius, accipit causam ut rationem intelligendi eclipsim, ergo accipit eclipsim & causam eius, vt unum intelligibile, & sic erit unus tantum actus.

¶ 2. Præter. Vnius non potest esse nisi unus terminus ultimus, sicut una linea non terminatur ex una parte, nisi ad unum punctum: sed ultimus terminus potentie est operatio, ergo non potest una potentia simul habere plures actus, & sic idem quod prius.

¶ 3. Præter. Sicut se habet potentia ad actum, ita ad obiectum: sed unus actus non potest terminari ad duo obiecta, ergo nec una potentia potest simul habere plures actus, & sic idem quod prius.

Sed contra. Visio qua angeli uident res in uerbo, est uisio beata, quæ quidem non est intermitta, sed continua. Si ergo non possunt simul uidere res in propria natura, & in uerbo, nunquam uident res in propria natura, & præcipue hoc uidentur in anima Christi, quæ ab initio suæ creationis uidet uerbum, & in uerbo.

Respons. Dicendum, quod angelus, uel anima simul potest uidere in uerbo, & in propria natura, & hoc expresse potest haberi ab Aug. li. 4. super Genesim ad litteram, ubi uult quod dicit illi, & respere, & mane in eis non sunt ordinati secundum successionem, sed solum ordine nature, unde simul est primus dies cum secundo, & mane cum uespere, & ita simul uisio rerum in uerbo, & in propria natura. Quod qualiter sic possibile sit, uidentum est.

Operari siquidem non proprie attribuitur potentie, sed rei subsistenti, quæ per potentiam operatur, ut ipsa potentia intellectus non sit operans in intelligendo, sed magis operatio principii. Sicut autem potentia intellectiua est principium intelligendi ipsi substantiæ, ita species intelligibilis est principium intelligendi ipsi potentia. Vnde sicut una substantia potest simul diuersos actus habere secundum diuersas potentias, vt aia simul uult, & intelligit: ita ex una potentia intellectiua possunt simul parere diuersi actus, si simul diuersi species intelligibilibus uniantur. Hæc enim causam Algazel assignat, quare non est possibile simul multa intelligere, quia non est possibile intellectum simul informari multis speciebus in actu perfecte, sicut nec idem corpus figurari simul diuersis figuris: Visio autem qua angelus uidet res in propria natura, fit per speciem intelligibilem concretam, uel insulam inherentem. Visio autem rerum in uerbo fit per ipsam speciem uerbi, siue essentia, quæ non est inherens, sed ei intellectus unitor sicut

quæ non est inherens, sed ei intellectus unitor sicut intelligibili. Species autem concreta inherens non repugnat unioni intellectus angeli ad uerbum, cum non sit unus terminus, & ipsa species, & quicquid est perfectionis

fectionis in intellectu angelico sit quasi materialis dispositio ad illam beatitudinem, vñ simul ex intellectu angeli procedit operatio duplex. Vñ ratione unionis ad verbum, quã. videt res in verbo. Alia ratione speciei intelligibilis, qua informatur, qua videt res in propria natura; nec etiam in una harum operationum debilitatur per attentionem ad alteram, sed magis confortatur, cum vnã sit ratio alterius, sicut imago rei vnã confortatur dum vnã in actu occulto exteriori actio. n. beatitudinis in beatis est ratio cuiuslibet alterius actio in eis inueniente.

Et per hoc patet responsio ad primum. Secundum concedimus, quia exemplum illud non est conueniens.

AD TERTIVM dicendum, quod potentia intellectiva angeli non terminatur ad duos actus secundum idem, sed secundum diuersas species, quibus ad actum ordinatur.

AD QVARTVM Dicendum, quod inter actum & obiectum nihil cadit medium, sicut species cadit media inter intellectum & eius actum, unde non est simile.

ARTICVLVS VIII.

Verum angelus meruerit suam beatitudinem.

Circa tertium sic proceditur. Videtur quod angelus non meruerit suam beatitudinem. Quod dicitur beatum, perfectum est: quod autem meretur, est adhuc imperfectum: sed non potest idem esse simul perfectum & imperfectum: ergo non potest angelus mereri beatitudinem, dum habet eam.

¶ 2. Pra. Angelus beatus est comprehensibilis autem meretur, nisi uiator. Si dicatur, quod in primo instanti quo beatus fuit angelus, beatitudinem meruit. Contra, ergo simul fuit uiator & comprehensibilis, quod falsum est, cum hoc sit solus Christi.

¶ 3. Pra. Beatitudo, secundum Philosophum, in actu consistit, sed in actu perfecto: & similiter meritum in actu, sed imperfecto: non autem potuit esse quod actus angeli simul esset perfectus & imperfectus: ergo non potuit esse, quod simul esset beatus & beatitudinem meruerit.

SED CONTRA. Beatitudo a nulla pura creatura habetur sine merito, cum habet praeiudicium ratione: sed angelus non potuit eam mereri, nisi in primo instanti, quo beatus fuit, quia ante non habuit gratiam, ut quidam ponunt, & sic mereri non potuit, ergo in primo instanti suae beatitudinis ea meruit.

RESPON. Dicendum, quod de conditione angeli triplex est positio. Quidam enim posuerunt quod angelus in primo instanti suae creationis fuit beatus: sed hoc videtur inconueniens, quia pari ratione alij a primo instanti fuissent miseri, quod etiam quidam dicunt, sed absurdum est, & condempnatum. Alij vero dicunt, quod fuerunt conditioni in gratia omnes & in ea quidam perseverantes beatitudinem meruerunt: alij vero contra eam agentes, facti sunt miseri, & haec opinio nihil difficultatis habet, unde praecipue exieris mihi magis placet. Tertij vero dicunt, quod fuerunt creati angeli in puris naturalibus, & quibusdam conuersis ad verbum simul collata est gratia & beatitudo: & hi diuiduntur in tres vias. Quidam enim dicunt, quod nunquam beatitudinem meruerunt: sed hoc non videtur competere nisi soli Christo, qui est filius naturalis, ut haec redit ad diuinam fruitionem sine merito habeat. Alij vero dicunt quod mererent eam ex operibus, quae circa nos agunt: & hoc et non videtur conueniens, ut meritum sequatur praemium, cum magis meritum sit dispositio ad praemium. Tertij vero dicunt quod

A in primo instanti beatitudinem meruerunt ex hoc ipso, quod ad verbum conuersi sunt: & haec opinio inter has tres probabilior est. Vnde ad eius euidenciam sciendum est, quod meritum se habet ad praemium, sicut motus ad terminum, & sicut fieri ad factum esse. In his autem quae successiue fiunt, prius est fieri quam factum esse. In his vero quae sunt subito, simul est fieri & factum esse, sicut simul acriluminatur, & illuminatus est, & simul res creatur, & creata est. Cuius ratio est, quia instans illud in quo primo aliquid factum est, est terminus temporis praecedentis, in quo non erat: & sic aliquid de aliqua proprietate illius temporis retinetur, quantum potest dici quod ante hoc instans res ista non fuit. Et quia

B in his quae per modum successiuum fiunt, fieri attribuitur temporis praecedenti, in momentaneis tamen actionibus fieri non potest attribui, nisi ipsi instanti primo, quod diuidit inter esse & non esse rei. Vnde quamuis in omnibus alijs instantibus sequentibus possit dici, quod hoc factum non est, non tamen potest dici quod fiat & factum est nisi est in primo. Similiter dico quod in primo d instanti, quo mens angelica conuersa est ad verbi fruitionem, & beata quidem erat ratione perfectae fruitionis, quasi in facto esse existens, beatitudinem merebatur in hoc, quod conuertebatur ad verbum, non praexistente beatitudinis perfectione, sed quasi existens in ipso fieri beatitudinis: sed postmodum mens angeli est tunc beata, & non beatitudinem meretur. Similiter est de contritione, quia in eodem instanti est terminus preparationis ad gratiam, & gratiae infusio.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod non oportet ponere idem simul esse perfectum & imperfectum: sed idem simul esse perfectum & terminum imperfectionis, vel nunc primo esse perfectum.

AD SECVNDVM dicendum, quod angelus meretur ut uiator, non quasi distans a termino, sed ut in termino uice existens.

AD TERTIVM dicendum sicut ad primum.

ARTICVLVS IX.

Verum angelus moueatur in instanti.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod angelus moueatur in instanti. Sicut enim dicitur in libro de intelligentijs, in motu angeli magnitudo spacij distantiam non operatur: sed propter distantiam quae facit magnitudo spacij, contingit quod aliquid non equo cito pueniat ad propinquum & distans, ergo angelus, quae cito ad distans & propinquum peruenit, sed oporteret moueri in instanti: ergo angelus in instanti mouetur.

¶ 2. Pra. Sicut se habet mobile diuisibile ad motum diuisibilem successiuum, ita se habet mobile indiuisibile ad motum indiuisibilem & instantaneum: sed corpus quod est mobile diuisibile mouetur successiue in re diuisibili: ergo angelus quod non est mobile indiuisibile ex hoc quod caret quantitate, mouetur subito, uel in instanti.

¶ 3. Pra. Aristoteles. Physica probat, quod si aliquid moueretur in uacuo, moueretur in instanti: pro hoc, quod medium mobili non resistit: sed sicut uacuum non resistit corpori in motu, ita nec aliquid plenum ipsi angelo: ergo angelus mouetur in instanti.

SED CONTRA est, quod dicit Augustinus super Genesim ad litteram, quod Deus mouet creaturam spiritualem per tempus: angelus autem est creatura spiritualis: ergo mouetur per tempus, & non in instanti.

RESPON. Dicendum, quod in omni motu oportet

D.44.

p. q. 62. ar. 1. o. & 2. d. i. l. 4. q. 2. art. 3.

2. d. 1. o. 1. o. & 2. d. i. l. 4. q. 2. art. 3.

id. q. ar. i. o.

D.160.

p. q. 62. ar. 1. o. & 2. d. i. l. 4. q. 2. art. 3.

Tex. com. 7.

Tex. c. 64.

ter intelligere successione, & tempus per aliquem modum, eo quod termini cuiuslibet motus sunt sibi oppositi inuicem & incontinentes, ut patet in 1. phisic. Vnde oportet quod omne mobile intelligatur esse primum in vno termino motus, & posterius in altero, & sic sequitur successio, sed transire de vno termino ad alterum in motibus corporalibus contingit dupliciter. Vno modo, sicut de instanti in instanti, hoc autem esse non potest, nisi quando sunt tales termini motus, inter quos est accipere aliquo modo medium, sicut inter duo instantia est tempus medium, ut patet in loci mutatione, & alteratione, augmento, aut diminutione, & hi motus dicuntur continui propter continuitatem eius super quod transit motus, cuius est plus & minus accipere. Alio modo, transitur de vno termino motus in alium, sicut de tempore in instans, & hoc accidit in motibus, quorum termini sunt privatio & forma, inter quae constat medium non esse: vnde non potest sic transiri de uno extremo in alterum, ut quandoque in neutro extremo sit, sicut transitur de instanti in instans, ita quod in neutro est instantium: sed in medio tempore, & huiusmodi, motus sunt generatio, & corruptio, & illuminatio, & huiusmodi, in quibus oportet dicere, quod unus terminus erat in toto tempore praecedente, & alius in instanti ad quod tempus terminatur: huiusmodi autem mutationes sunt termini motus cuiusdam, sicut illuminatio diei est terminus motus localis soli, unde in toto tempore praecedente, quo sol mouetur ad punctum directe oppositionis, erant tenebrae: in ipso vero instanti quo peruenit ad punctum predictum, est lumen: & similiter est de generatione & corruptione, quae sunt termini alterationis. Et quia inter tempus & instans non cadit aliquod medium, nec est aliquod instans accipere immediate praecedens d ultimum temporis, inde est, quod in huiusmodi mutationibus absque omni medio transitur de uno extremo in aliud, nec est accipere ultimum tempus in quo fuerit in termino a quo, sed ultimum tempus quod terminatur ad instans, in quo est in termino ad quem, & ideo huiusmodi mutationes instantaneae dicuntur. Hoc autem dici non potest in motu angeli, eo quod nullum ordinem habet ad aliquem motum continuum, ut possit dici terminus eius, unde oportet ponere quod intelligatur transire de termino motus in terminum motus, sicut transitur de instanti in instans, & non sicut transitur de tempore in instans, eo quod tempus non potest intelligi sine motu: unde cum esse angeli in termino a quo a nullo motu dependeat, non potest dici quod sit ibi in tempore, sed in quodam nunc, & similiter in termino ad quem cum alio nunc: sed huiusmodi nunc non sunt termini huiusmodi temporis, quod est numerus motus caeli, eo quod motus angeli nullo modo dependet a motu caeli, ut eius numero mensuretur: nec oportet ea contineri per medium tempus. Continuitas enim temporis sequitur continuitatem motus, & continuitas motus sequitur continuitatem magnitudinis super quam transit motus, ut habetur in 4. phisic. sed in ipsis operationibus angeli, ratione quartum dicitur moueri per diuersa loca, non est inuenire aliquam continuitatem, sed consistit querere se habent, ubi & nunc quod mensuratur motum angeli sunt consequenter se habentia, & non est inter ea aliquid continuas, & ipsa pluralitas sic se consequenter est quoddam tempus, in quo dicimus angelum moueri, & hoc consonat dicti philosophi ubi dicit, quod eiusdem rationis est indiuisibile mo-

D. 744.

Tex. c. 99.

D. 118.

ueri, & tempus componi ex nunc. AD PRIMUM ergo dicendum, quod non requiritur tempus in motu angeli propter distantiam, sed propter incontinentiam terminorum, quia non contingit angelum esse in duobus locis simul. AD SECUNDUM Dicendum, quod successio motus non solum sequitur diuisionem mobilis, sed etiam eius, super quod transit motus: quia secundum prius & posterius in magnitudine est prius & posterius in motu, ut dicitur in 4. phisic. Licet ergo angelus sit indiuisibilis, tamen loca, secundum quae moueri dicitur, sunt diuisa ad inuicem: & ideo oportet in motu eius intelligi aliquam diuisionem. AD TERTIUM Dicendum, quod quamuis non impediat aliquod plenum angelum in suo motu, tamen propter rationem iam dictam, oportet in motu eius intelligi diuersa nuncratio, autem Philosophi est magis ducens ad impossibile quam ostensa, ut Commentator ibidem dicit.

ARTICVLVS X.

Utrum angeli possint agere in haec corpora inferiora:

Circa quintum sic proceditur. Videtur, quod angeli non possint agere in haec corpora inferiora. Actio enim non potest nisi inter ea quae habent aliquam convenientiam ad inuicem: sed angelus non habet convenientiam cum istis corporibus, cum corruptibilem & incorruptibilem etiam genus non sit vnum, ut dicitur in 10. meta. ergo angeli in haec corpora non possunt agere.

¶ 2. Praeterea. Si agunt angeli in haec corpora, aut agunt imperium, aut per influxum. Si per imperium, aequaliter agere possunt in propinqua, & in distantia, quod est contra Damascenum, qui dicit, quod ubi operantur ibi sunt. Si vero per influxum, oportet quod illud quod influunt per medium transeat: medium autem corporale non est receptivum spiritualis impressionis. ergo nullo modo possunt angeli agere in haec inferiora corpora neque in animas nostras.

¶ 3. Praeterea. Non possunt dici agere, vel influere, sicut sensus insitit riuo, ut idem numero quod prius est in angelo, post modum in his inferioribus fiat, quia sic in agendo aliquid amitteret: nec iterum illud quod in his inferioribus recipi dicitur per eorum influxum creando, quia angeli creatores non sunt: nec iterum educendo de potentia in actum, quia ad hoc natura sufficit. ergo angeli nullo modo in inferiora agunt.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit in 3. de Trinitate, quod ea quae diuinitus in corporalibus fiunt, ministri angelorum sunt. Greg. etiam dicit in 4. dial. quod omnia corporalia per spirituales substantias administrantur.

RESPON. Dicendum, quod de actione angelorum in haec inferiora corpora duplex est opinio apud philosophos. Commentator. n. vult in 10. meta. quod substantiae spirituales non possunt imprimere in haec inferiora corpora, nisi mediantibus corporibus caelestibus, quae a substantiis incorporeis mouentur, secundum philosophos. Auic. vero vult. in sua meta. & 16. de naturalibus, quod dupliciter imprimunt in haec inferiora. Vno modo, per motum orbium: & alio modo per imperium immediate, quia forma intellectus eorum sunt factiua secundum eum, & materia sensibilis obedit eorum conceptionibus, plusquam quibuslibet qualitatibus actiuis & passiuis: & exinde est factum quod in istis inferioribus fiunt aliquae transformationes

mutaciones quandoque ex conceptionibus superiorum substantiarum prater totum ordinem causarum naturalium. Sed hac opinio secunda repugnat dictis Aug. in 3. de tribu dicitur quod angelis non d'feruit ad natum materia corporalis. Repugnat etiam rationi, quia quamuis quod est potentia in materia sit actu in substantiis, multo nobilius tamen materia corporalis non est proportionata potentia respectu talis actus, quo substantie spirituales in actu sunt. Oportet autem agens quod educit de potentia in actum, esse materie proportionatum: unde non potest esse quod virtus substantie spiritualis creata: se extendat ad materie transmutationem immediate, sed mediante aliquo agente naturali. Quamuis n. ci non obediat corporalis materia ad formalem transmutationem, immediate tamen obedit ei localiter ad motum localem, & per hanc uirtutem possunt congregare & circumponere aliqua agētia naturalia ad aliquem effectum perficiendum. Ea uero ad que nulla uirtus naturalis se extendit, sunt sola diuina uirtute, que sola potest naturalem ordinem immutare: sed quia mentes nostras sunt proportionata & propinquae ad recipiendum actionem angelorum, ideo in mentes nostras agere possunt dupliciter. Vno modo, confortando intellectum nostrum, sicut in corporalibus minus calidum confortatur per magis calidum. Alio modo, per agens naturale ipsius intellectus, sicut etiam agit in corpora, & hoc est in quantum lumine angelico illustrantur phantasmata ad aliquas nobiliores conceptiones imprimendas, quod lumine intellectus agentis exprimi possent.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod angeli habent conuenientiam cum istis inferioribus corporibus, que est conuenientia momentis ad motum: possunt n. mouere motu locali corpora, non solum illa caelestia immediate, sed et haec inferiora, ut sic sententia nostra de actioe angelorum in corpora, sit media inter duas opiniones philosophorum predictas.

AD SECVNDVM dicendum, quod angelus agit in haec corpora mouendo ea localiter per imperium: sed imperium non dicitur hic sine uirtute actiua, quam oportet aliquo modo contingere corpus motum, cum mouens, & motum oporteat esse simulum, ut probatur in 7. Physicorum. Actio uero qua in luce dicitur in animam nostram, confortando eam ad intelligendum, non oportet quod transeat per medium corporale, quia hoc facit in spiritualibus ordo, quod in corporalibus situs, secundum Aug. Anima uero nostre ordine natura: quasi contingantur ipsis angelis, sicut angelus inferiori superiori, unde non oportet quod interueniat medium corporale.

AD TERTIVM dicendum, quod angeli neque in anima, neque in natura corporali aliquid creant, sed solum educunt de potentia in actum, & quamuis naturale agens de potentia in actum educere possit, non tamen ita perfecte, sicut angelus.

QVAE S T I O

DEINDE quaeritur de his, quae pertinent ad homines.

- ¶ Primo, Quantum ad naturam.
- ¶ Secundo, Quantum ad gratiam.
- ¶ Tertio, Quantum ad culpam.
- ¶ Quarto, Quantum ad gloriam.
- ¶ Quantum ad naturam quaeruntur duo.
- ¶ Primo, Vtrum uegetabilis & sensibilis anima sit

A a creatione.
¶ Secundo, Vtrum imperare sit actus uoluntatis, uel rationis.

ARTICVLVS XI.

Vtrum anima uegetabilis, & sensibilis educantur in esse per creationem.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod anima uegetabilis & sensibilis educantur in esse per creationem. Vt n. dicit Aug. in lib. de uera religione. Substantia uiuens naturae ordine praefertur substantiae non uiuenti: sed anima sensibilis & uegetabilis sunt substantiae uiuentes, ergo sunt nobiliores omnibus substantiis non uiuentibus: aliqua autem substantia non uiuētes sunt immediate a Deo creata, ut elementa huius mundi, ergo & anima sensibilis, & uegetabilis immediate a Deo creantur, cum nobilitas facientis demonstrat nobilitatem facti.

¶ 2. Praeterea. Omne cui proprie competit fieri, uel sit ex nihilo, uel sit ex aliquo: sed anima uegetabilis, uel sensibilis competit proprie fieri, ergo cum non fiat ex aliquo, quia non habent materiam partem sui, relinquuntur quod fiant ex nihilo, & sic excutuntur in esse per creationem. Probatio media. Omne quod proprie habet esse, si non semper fuit, proprie dicitur fieri: sed anima sensibilis proprie & uere habet esse, cum sit substantia operans, mouet enim corpus, nihil autem habet propriam operationem nisi quod habet proprium esse, ergo cum anima sensibilis huius aetatis non semper fuerit, proprie competit ei fieri, & sic restat quod creetur.

SED CONTRA est, quod philo. dicit in 2. de anima, quod sensitiui prima mutatio sit a generante. Prima autem mutatio sensitiui est secundum quam acquiritur actum primum, qui est anima sensitiua, ergo fit per generationem, & non per creationem. ¶ 2. Praeterea. Omne illud quod praecedit in semine hominis ante introductionem animae rationalis, est per generationem, & non per creationem: sed anima uegetabilis & sensibilis praecedunt in semine hominis, quia primum est unum quam animal, & animal quod homo, secundum Philosophum 16. de animalibus, ergo etiam in homine est anima sensibilis & uegetabilis per generationem.

¶ 3. Praeterea. Cum Deus in instanti operetur, natura uero successiue, omne illud quod per actionem suae cessiuam exit in esse, est ab aliquo agente naturali: sed anima sensibilis & uegetabilis producantur actione successiua, quia determinato spatio temporis uiuificatur conceptus, & sensificatur, ergo anima sensibilis & uegetabilis sunt a naturali agente & non per creationem.

RESPON. Dicendum, quod circa haec questionem est duplex opinio. Quidam enim dicunt animam sensibilem & uegetabilem esse ex creatione. Alii uero ex traduce, & hac diuersitas apud phil. inuenitur non solum de istis animabus, sed etiam de omnibus formis substantialibus. Quidam n. ut Plato & Auicenna, posuerunt omnes formas ab extrinseco esse, qui praecipue ex duobus mouebantur. Primo quidem, quia cum formae non habeant materiam partem sui, non possunt fieri ex nihilo, unde oportet quod a creatore fiant. Secundo, quia in rebus inferioribus non uidebantur principia actionis, nisi qualitates actiuae & passiuas, quas iudicabant insufficientes ad productionem formarum substantialium, cum nihil agat uel tra sua spem. Sed in hoc uidetur fuisse decepti, quia attri-

Art. 4. 216
ad. 3. 4. &
1. p. q. 18. ar.
1. 0. & p. q. 3.
ar. 2. 0.

Te. com. 59.

D. 123.

D. 126.

Te. com. 11.